

Järvelä Laura & Keränen Tiia

Suosiojärjestelmien rakentuminen oppilaiden vertaissuhteissa

Kasvatustieteen kandidaatintyö
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Luokanopettajan tutkinto-ohjelma
2018

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Suosiojärjestelmien rakentuminen oppilaiden vertaissuhteissa (Laura Järvelä & Tiia Keränen)

Kandidaatintyö, 27 sivua

Huhtikuu 2018

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelemme oppilaiden suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimme, mitkä ovat niitä tekijöitä ja oppilaan ominaisuuksia, jotka vaikuttavat oppilaiden sosiaaliseen asemaan vertaissuhteissa. Työn tavoitteena on lisätä ymmärrystä oppilaiden vertaissuhteissa tapahtuvasta suosion tavoittelusta ja sen seurauksena muodostuvista ryhmäjäoista.

Oppilaiden vertaissuhteissa arvostettuina pidetyt ominaisuudet ja muut suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavat tekijät muodostuvat sosiaalisessa ympäristössä oppilaiden toimesta. Arvostettuina pidetyt asiat ovat luonteeltaan tilannesidonnaisia ja eri asioita arvostetaan eri aikoina muun muassa ympäristöstä riippuen. Keskeisimpinä suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavina tekijöinä aikaisemmista tutkimuksista esiin nousivat oppilaan sosiaalinen pätevyys ja koulumenestys, aikaisemmat sosiaaliset suhteet, sosioekonominen tausta ja harrastukset, ulkonäkö, tyttöinä tai poikana toimimisen tapa ja ryhmäjaot sosiaalisen aseman määrittäjinä.

Tutkielma on toteutettu kirjallisuuskatsauksena, johon lähdeaineisto on valikoitunut soveltuvien osien tutkimuskysymykseen peilaten. Tämä tutkielma tarkastelee suosiojärjestelmien rakentumisen ilmiötä yleisellä tasolla ja pyrkii tarjoamaan tietoa niistä suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä ja oppilaan henkilökohtaisista ominaisuuksista, joita on aikaisempien tutkimuksien perusteella pystytty toteamaan.

Vertaissuhteissa tapahtuva suosion tavoittelu ja kamppailut hierarkioihin sijoittumisesta asettavat väistämättä osan oppilaista sosiaaliselta asemaltaan alemmas, joka voidaan rinnastaa kiusaamisen ja syrjinnän kaltaiseen toimintaan. Tämän tutkielman avulla pyrimme tuomaan esiin niitä oppilaiden vertaissuhteissa tapahtuvia suosion tavoitteluun kytkeytyviä ilmiöitä, jotka voivat edeltää varsinaista koulukiusaamista. Näiden tekijöiden tiedostaminen ja ymmärtäminen auttaa opettajia tunnistamaan suosion tavoitteluun kytkeytyvää vallankäyttöä ja näin ollen helpottaa kiusaamista ehkäisevää työtä.

Avainsanat: koulu, sosiaalinen asema, suosio, vertaissuhteet

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Tutkielman kannalta keskeisimmät käsitteet	7
2.1	Koulu vertaissuhteiden kenttänä	7
2.2	Suosiojärjestelmät.....	9
2.3	Sosiaalinen asema ja maine	11
3	Suosiojärjestelmien rakentuminen oppilaiden vertaissuhteissa	15
3.1	Sosiaalinen pätevyys ja koulumenestys	16
3.2	Sosioekonominen tausta ja harrastukset	19
3.3	Ulkonäkö	21
3.4	Tyttönä tai poikana toimimisen tapa.....	22
3.5	Ryhmäjaot sosiaalisen aseman määrittäjinä.....	24
4	Yhteenveto ja pohdinta	28
	Lähteet	31

1 Johdanto

Pandi: Noo, kaikki kuuntelee Anniinaa. Se on sellanen niinku pomo, tai sellanen.

Pete: Kuunteleeko pojatki sitä?

Pandi: No, kuuntelee kyllä. Sit ku se on sellanen niinku nätti ja tällee ja kiva ja tällee nii...

Pete: Nätti ja kiva?

Pandi: Joo.

(Hoikkala & Paju, 2013, 130.)

Hoikkalan & Pajun (2013) mukaan sosialisatiosysteemi selittää ihmisten tarvetta sijoittaa toisiaan eri kategorioihin usein stereotyyppien avulla. Systeemi pitää sisällään myös tietynlaisen puntarin, jonka tehtävänä on kertoa oma soveltuvuutemme tiettyyn ryhmään, jonka jäsenyyttä tavoittelemme. Ihmisillä on taipumus tietoisesti sovittaa itseään osaksi tavoiteltavaa ryhmää, jolloin pyrimme omaksumaan ryhmälle tyypillisiä käyttäytymistapoja, pukeutumista, asenteita ja muuta kulttuuria. Tunteet toimivat myös merkittävänä osana tätä prosessia, sillä usein läsnä ovat tietynlainen ryhmäylpeys, vihamielisyys toisia ryhmiä kohtaan ja tietenkin tunne siitä, kun omasta tahdostaan huolimatta jää tavoiteltavan ryhmän ulkopuolelle. Hoikkalan ja Pajun tutkimuksen tulokset osoittavat, että oppilaille on loistava kyky luokitella toisiaan eri ryhmiin ja samalla tiedostaa oma sosiaalinen asemansa vertaisryhmässä. Vertaisten toiminnan seuraaminen antaa oppilaille arvokasta tietoa siitä, kuinka luokitella muita eri kategorioihin ja samalla vertailla itseään muihin. Suosiojärjestelmät ja hierarkiat rakentuvat, kun vertaisilta kerättyä tietoa prosessoidaan ja levitetään ympäriinsä siten, että jokainen tiedostaa oman ja muiden vertaisten aseman suosiojärjestelmissä. (Hoikkala & Paju, 2013, 150-151.) Myös Tolosen tutkimuksessa havaittiin nuorten muodostaneen vuosien mittaan käsityksiä muista vertaisista, joihin he peilasivat itseään ja omaa asemaansa kouluyhteisössä (Tolonen, 2001, 105).

Oppilaan elämässä koulu on paikka, jossa vietetään paljon aikaa ja muodostetaan sosiaalisia suhteita muiden vertaisten kanssa. Koulu tarjoaa puitteet kaikenlaiselle sosiaaliselle toiminnalle, kiusaamisesta läheisimpien ystävyysuhteiden muodostamiseen. Kamppailut sosiaalisesta asemasta ja arvostuksesta johtavat suosiojärjestelmien rakentumiseen, mikä väistämättä asettaa osan oppilaista sosiaalisessa hierarkiassa alemmas. Laajemman oppilaantuntemuksen ja vuorovaikutuksen ansiosta opettajilla ja koko kouluyhteisöllä on paremmat mahdollisuudet tun-

nistaa suosiojärjestelmien rakentumisen yhteydessä tapahtuva tiettyjen oppilaiden ulossulkeminen ja kiusaamiseen rinnastettava toiminta, ja näin ollen vaikuttaa koko kouluyhteisön hyvinvointiin. (Huuki, 2016, 4-7; Kiuru, 2008, 54; Kulmalainen, 2015, 11; Ollikainen, 2011, 477; Salmivalli, 2010, 47.)

Tässä kandidaatintutkielmassa keskitymme tarkastelemaan suosiojärjestelmien rakentumista lasten vertaissuhteissa. Haluamme tuoda esille erityisesti niitä tekijöitä sekä oppilaan ominaisuuksia, jotka määrittelevät korkean ja tavoiteltavan aseman suosiojärjestelmissä. Olemme muotoilleet tutkimuskysymyksen seuraavanlaiseksi:

Mitkä tekijät ja oppilaan ominaisuudet vaikuttavat suosiojärjestelmien rakentumiseen oppilaiden vertaissuhteissa?

Tulevaa luokanopettajan ammattia ajatellen koemme tällä hetkellä työkalumme kiusaamisen ehkäisemiseksi vähäisiksi, joten tutkimus ja sen tuoma ymmärrys suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä sekä oppilaan ominaisuuksista auttavat meitä opettajina kiusaamista ehkäisevässä työssä. Koemme myös, että ymmärrys oppilaiden vertaissuhteissa esiintyvistä suosiojärjestelmiin kytkeytyvästä valtakamppailusta ja sosiaalisen aseman tavoittelusta auttavat meitä opettajina luomaan kouluyhteisöön positiivista ilmapiiriä ja toimivaa sosiaalista yhteisöä, joka on osana jokaisen kouluhyvinvointia.

Tässä kandidaatintutkielmassa määrittelemme aluksi ne käsitteet, jotka ovat valikoituneet aiheeseen pohjautuvan kirjallisuuden ja aikaisemman tutkimuksen perusteella keskeisimmiksi. Tutkimuskysymyksemme kannalta merkittävimpinä käsitteinä nostamme esille koulun vertaissuhteiden kenttänä, suosiojärjestelmän sekä sosiaalinen aseman ja maineen. Lisäksi käsittelemme vallan käsitettä osana suosiojärjestelmien muodostumista. Käsitteiden määrittelyn jälkeen käymme läpi, miten suosiojärjestelmät rakentuvat ja nostamme esiin tutkimusaineistosta esille nousseita tekijöitä sekä oppilaiden ominaisuuksia, jotka vaikuttavat suosiojärjestelmien rakentumiseen.

Aikaisempien tutkimusten perusteella suosiojärjestelmät näyttävät rakentuvan hieman eri tavoin tyttöjen ja poikien välisissä kaverisuhteissa. Tämän tutkielman tulososuudessa keskitymme tarkastelemaan oppilaiden vertaissuhteita ja suosiojärjestelmien rakentumista yleisellä tasolla, mutta tuomme sukupuolten väliset erot esiin, mikäli ne nousevat tulosten kannalta tärkeiksi. Tarkastelemme myös suosiojärjestelmien rakentumista peruskoulukontekstissa ilman

tarkkaa ikärajausta, minkä avulla pyrimme saamaan ilmiöstä kokonaisvaltaisemman kuvan koko peruskoulun osalta.

Lopuksi kokoamme yhteen tutkielman kannalta keskeisimmät tulokset sekä pohdimme esille nousseita asioita muun muassa luotettavuuden ja tulevaisuuden näkökulmasta. Tuomme mahdollisesti tutkielman teon aikana esille tulleita ajatuksia sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Toteutamme kandidaatintutkielman kuvailevana kirjallisuuskatsauksena eli perehdymme tutkielmassamme tutkimusongelmamme kannalta olennaiseen kirjallisuuteen ja siihen pohjautuviin muihin julkaisuihin. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tunnuspiirteiden omaisesti tämä tutkielma on yleiskatsaus tutkimusongelmastamme eikä käyttämämme aineiston valintaa ole rajattu esimerkiksi tiettyihin metodeihin pohjautuen. Kirjallisuuskatsauksen keinoin myös meidän tutkielmallamme on pyrkimys tuottaa tietoa siitä, mistä näkökulmista tutkimusaiheitamme on aikaisemmin tutkittu. Tässä tutkielmassa meillä on pyrkimys kuvata tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman laaja-alaisesti ja tavoitteenamme on pystyä luokittelemaan tutkittavan ilmiömme eri ominaisuuksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2002, 108-109; Salminen, 2011, 6.)

2 Tutkielman kannalta keskeisimmät käsitteet

Tutkielman kannalta keskeisimmiksi käsitteiksi olemme määritelleet koulun vertaissuhteiden kenttänä, suosiojärjestelmän, vallan käsitteen osana suosiojärjestelmiä sekä sosiaalisen aseman ja maineen. Sosiaalisen aseman ja maineen muodostuminen kytkeytyvät vahvasti suosiojärjestelmien rakentumiseen ja ovat sen vuoksi tärkeitä käsitteitä tutkimuskysymyksemme kannalta. Valta ja sen sosiaalinen käyttö liittyvät myös vahvasti sosiaalisen aseman muodostumiseen ja sitä myötä myös suosiojärjestelmiin. Näiden asioiden määrittelyssä kyseiset käsitteet kulkevat limittäin ja vahvistavat ymmärrystä toinen toisistaan, sillä mitä korkeampi sosiaalinen asema oppilaalla on, sitä korkeammalle hän sijoittuu suosiojärjestelmässä, mikä vaikuttaa osaltaan sosiaalisten hierarkioiden muodostumiseen. Vastaava yhteys ilmenee myös heikon sosiaalisen aseman omaavien oppilaiden kohdalla, jotka sijoittuvat suosiojärjestelmässä alemmalle tasolle. (Huuki, 2010, 71-72; Kiilakoski, 2012, 17; Salmivalli, 2005, 32-33; Tolonen, 2001, 223-224.)

2.1 Koulu vertaissuhteiden kenttänä

Oppilaiden vertaissuhteissa vertaisiksi voidaan määritellä oppilaat, jotka ovat samanikäisiä ja samalla kehityksellisellä tasolla suhteessa toisiin. Esimerkiksi oppilaan luokkahuoneessa vertaisiksi voidaan katsoa olevan luokkalaiset ja jalkapallojoukkueessa joukkuelaiset. Kehityksellinen taso määräytyy oppilaan kognitiivisesta, sosiaalisesta sekä emotionaalisesta kehityksestä. Kun lapset kasvavat, vertaiset kasvattavat rooliaan vanhempiin nähden yhteenkuuluvuuden ja läheisyyden tunteen kautta, mikä edesauttaa lapsen irtautumista vanhemmistaan, kun mennään kohti nuoruutta. (Salmivalli, 2005, 15, 32-34.)

Vertaisryhmät ovat vahvoja vaikuttajia siinä, miten oppilaan käsitys itsestään, minäkuvastaan sekä sosiaalisesta asemastaan muodostuu. Tämä sosiaalinen vertailu tapahtuu nimenomaan suhteessa toisiin vertaisiin. (Salmivalli, 2005, 15, 32-34). Koululuokka muodostaa oppilaalle tärkeän ja pitkäaikaisen, joskus elämänsä ensimmäisen vertaisryhmän (Salmivalli, 1999, 12). Vertaissuhde ei vaadi ystävyyttä, sillä ystävien keskuudessa vertaissuhde on erityisempi: sitoutuminen, läheisyys ja vastavuoroisuus ovat erityisen vertaissuhteen keskeisimpiä ominaisuuksia (Salmivalli, 2005, 35-36). Sekä ystävyys- että vertaissuhteet ovat näkyvillä kouluympäristössä ja ne vaikuttavat sosiaalisen aseman määräytymiseen suosiojärjestelmässä. Tämä on yksi merkittävä syy, minkä vuoksi olemme päätyneet tässä tutkielmassa tarkastelemaan sosiaalisen aseman ja suosiojärjestelmän rakentumista nimenomaan kouluympäristössä.

Koulu vertaissuhteiden näkökulmasta nähdään usein paikkana, jossa oppilaat käyvät mielellään, sillä koulussa tavataan ystäviä ja muita vertaisia, joiden kanssa viihdytään. Kuitenkin on myös heitä, joita kouluun meneminen samasta syystä pelottaa tai ahdistaa. Oppilaiden vertaissuhteissa johonkin ryhmään kuulumista voidaan pitää tärkeimpänä kriteerinä, kun tarkastellaan oppilaan omia kokemuksia kouluviihtyvyydestä nimenomaan vertaissuhteiden näkökulmasta. Vertaissuhteisiin perustuvan suosion ympärille kehittyvä ryhmänmuodostuskulttuuri tuo kouluarkeen oppilaiden ryhmittymiä, kuten koviksia, hikareita ja taviksia. Näihin ryhmäjakoihin mahtuu aina myös heitä, joiden heikon sosiaalisen asemansa ja alhaisen hierarkian vuoksi koulukokemukset vertaissuhteiden näkökulmasta jäävät negatiivisiksi. (Harinen & Halme, 2012, 54-55, 57.)

Kouluyhteisö on paikka, jossa muodostetaan ystävyys-suhteita ja toimitaan osana nuorten kulttuuria, mutta toisaalta oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta varjostavat kamppailut suosiosta ja hierarkioihin sijoittumisesta. Koulun tulisi olla paikka, jossa taustoistaan erilaisia oppilaita pyritään tuomaan yhteen ja kaventamaan näitä nuoresta itsestään riippumattomia eroja. Kouluyhteisön sosiaalinen ympäristö luo kuitenkin mahdollisuuksia myös ryhmäperustaiselle syrjinnälle ja kiusaamiselle oppilaiden vertaissuhteissa. (Harinen & Halme, 2012, 54-55, 57.) Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatiman vuoden 2017 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista 4,5 % koki tulleensa kiusatuksi lukuvuoden aikana noin kerran viikossa ja 2,7 % useita kertoja viikossa. Lisäksi noin 4,7% oppilaista ei kokenut olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä ja noin 3,3% koki jäävänsä ulkopuolelle myös ystäväporukan suhteen.

Koulussa tapahtuvaan vallankäyttöön ja kouluyhteisössä muodostuneiden vertaissuhteiden osalta koulua on tarkasteltu myös oppilaskulttuurien kautta arkisen sosiaalisen elämän kenttänä. Koulu on sosiaalinen paikka, jossa oppilaat muodostavat käsityksiä itsestään ja toisistaan niin oppilaina kuin sukupuolisina toimijoina ja asettavat toisiaan sosiaalisiin hierarkioihin. Tämän kautta oppilaat sijoittuvat itse ja sijoittavat toisiaan sosiaaliseen arvojärjestykseen ja hierarkioihin. (Käyhkö, 2011, 90.) Myös Paju (2016) käyttää sosiaalisesta koululuokasta käsitettä sosiaalinen tila, jossa oppilaat jakavat fyysisen tilan eli koululuokan sekä luokan oppilaille vakiintuneet tavat. Koska tässä sosiaalisessa tilassa vietetään paljon aikaa, oppilaat ovat jatkuvasti tarkkailijoina toisilleen, mutta myös itse sen alaisina. (Paju, 2016, 44.)

2.2 Suosiojärjestelmät

Suosiojärjestelmät rakentuvat oppilaiden vertaissuhteissa hierarkiahakuisesta paremmuusajattelusta ja kaverisuosiosta. Ne ovat paikka- ja tilannesidonnaisia, eli ne rakentuvat esimerkiksi luokassa tai koulussa tiettyinä hetkenä suosiossa olevien asioiden mukaan. Tällaiset suosiojärjestelmät ovat koulussa yleisesti tiedostettuja ja ne hyväksytään hiljaisesti. Esimerkiksi Kulmalainen (2014) on tutkinut suosiojärjestelmien hierarkkista muodostumista symbolisen väkivalan näkökulmasta ja toteaa sen pohjautuvan oppilaskulttuurin sisäisiin asioihin, kuten vuoro-vaikutukseen ja koulupäivän aikaisiin pieniinkin tapahtumiin. Oppilaat asettavat arvoltaan joi-tain asioita toisia paremmiksi, joita voivat olla esimerkiksi tietyt harrastukset, ihonväri, pukeutuminen, sukupuoli tai tyttöinä/poikana toimimisen tavat. Nämä asiat vaikuttavat suosiojärjestelmien rakentumiseen ja sitä kautta ryhmien muodostumiseen. (Huuki, 2016a, 10; Kulmalainen, 2015, 37, 64, 71; Kulmalainen, 2014, 228; Ollikainen, 2011, 475, 477-478.)

Suosiojärjestelmät koostuvat yleensä erilaisista ja toisiinsa nähden erilaisessa asemassa olevista ryhmistä. Erityisesti tyttöjen kesken ryhmäjaot ja niiden väliset erot voivat olla näkyviä. Ilmiötä on tarkastellut muun muassa Taru Kulmalainen (2014, 2015) sekä Taru Ollikainen (2011), joiden tutkimuksissa tarkasteltiin tyttöjen ryhmien hierarkkista muodostumista. Sekä Kulmalaisen että Ollikaisen tutkimusten kohteena olivat yhden koulun seitsemäsluokkalaiset tytöt, joita tarkkailemalla ja haastatteleamalla saatiin selville myös oppilaiden omia ajatuksia heidän välisistään hierarkioista. Ollikaisen tutkimuksessa oppilaat nimesivät statuksen määritelmän suosiolla ja epäsuosiolla. Tytöt jakaantuivat hierakisesti *suosittuihin*, *tavallisiin* ja *ei-suosittuihin* ryhmiin eri tekijöiden perusteella. Tämänkaltainen jakautuminen oli käytössä myös Kulmalaisen tutkimuksessa. Hierarkiassa *suositut* olivat korkeammassa sosiaalisessa asemassa ja *ei-suositut* kuuluivat alimmaisen sosiaalisen aseman joukkoon. *Tavallisten* oppilaiden ryhmä jakaantui näiden kahden välille suosiojärjestelmässä. (Kulmalainen, 2015, 6, 40-44; Ollikainen, 2011, 469, 471-492.) Näitä sosiaaliseen asemaan ja sitä kautta suosiojärjestelmien muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä tarkastelemme erikseen tämän tutkielman tulososuudessa.

Huukin mukaan paikka suosiojärjestelmässä perustuu suosion tavoitteluun kytkeytyvään ei-toivottuun toimintaan (Huuki, 2010, 71). Tolonen (2001) toteaa poikiin kohdistuvassa tutkimuksessaan oppilaiden olevan usein melko yhtenäinen porukka huolimatta siitä, että hierarkiat ja arvojärjestykset ovat vahvasti esillä. Poikien vertaissuhteita ja niissä vallitsevia suosiojärjestelmiä tutkinut Tolonen kuvaa hiarkisia sosiaalisia järjestelmiä dynaamisiksi ja helposti vaihte-

leviksi. Omaa asemaansa hierarkiassa täytyy aktiivisesti ylläpitää, jotta oma asema muiden silmissä olisi edelleen arvostettu. Tyttöjen vertaissuhteisiin verrattuna poikien suhteissa suosioon ja arvostukseen perustuvia järjestelmiä on kuvailtu pallomaisena liikkeenä ylös tai alas - arvojärjestys ei ole kenenkään osalta pysyvä, vaan kuka tahansa saattaa menettää arvostuksensa muiden silmissä milloin tahansa. (Tolonen, 2001, 119-121.)

Oppilaiden välisessä suosiojärjestelmässä sosiaalinen arvojärjestys ei siis koskaan ole itsestäänselvyys ja on tyypillistä, että eri asemista käydään neuvottelua jatkuvasti. Tolosen tutkimuksessa oppilaiden tuli kaverisuhteissaan varmistella omaa asemaansa ja kriteerit eri asioiden arvottamiseen vaihtelivat usein: välillä oppilaat saattoivat ihailla suuresti jotain toista, kun taas hetken päästä häntä pidettiin liian koviksena ja näin ollen korkea asema ja arvostus menetettiin. Liiallinen kovuus tai ylimielisyys ei myöskään tuonut korkeaa ja arvostettua sijaa suosiojärjestelmissä. Tutkimuskohteina olevien poikien välillä on havaittavissa selkeä sosiaalinen hierarkia, joka Tolosen mukaan näyttäytyy tietynlaisena hegemonisena maskuliinisuutena, sillä kenen tahansa ei ollut mahdollisuutta ansaita muiden kunnioitusta ja edetä hierarkiassa. (Tolonen, 2001, 119-121.)

Valta on suuressa osassa suosiojärjestelmien rakentumisesta. Valtaa tulkitaan käsitteenä englannin kielessä sanan *power* kautta, jota voidaan käyttää synonyyminä muun muassa sanoille *capacity*, *skill* tai *talent*. Suomen kielellä kyseiset sanat puolestaan viittaavat kyvykkyyteen, taitoon tai lahjakkuuteen. Vallan käsitettä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta sen tarkoituksellisuuden, efektiivisyyden, piilevyyden, valtasuhteiden sekä sen tuottamien vaikutusten luonteen kautta. (Wrong, 1979, 1-14.) Korostaakseen vallan toiminnallista ulottuvuutta Foucault käyttää määritelmässään sanaa *pouvoir*, mikä tarkoittaa kykyä, osata ja voida tehdä jotakin. Foucault'n mukaan valta on suhde, jossa vallan käyttäjän toiminta ja pyrkimykset vaikuttavat vallankäytön kohteen toimintaan ja päämääriin. Valta ja vallankäyttö prosessina on taktinen ja strateginen vuorovaikutussuhde eri toimijoiden välillä. (Helén, 1994, 276-277.) Tässä kandidaatintutkielmassamme haluamme tarkastella valtaa erityisesti valtasuhteiden sekä sen tuottamien vaikutusten luonteen kautta.

Valtasuhde osapuolten välillä on yleensä epätasainen, jolloin toinen osapuolista käyttää valta-asemaansa hyödyksi (Salmivalli, 2010, 12-13; Wrong, 1979, 10). Esimerkiksi ikä, sukupuoli, sosioekonominen tai etninen tausta voivat määrittellä sen, millaiset mahdollisuudet kullakin yksilöllä on käyttää valtaa (Huuki, 2003, 39). Vallankäytön osapuolet ovat yleensä eri tasolla sosiaalisessa hierarkiassa, jolloin ylempänä olevalla on enemmän mahdollisuuksia vallankäyttöön

(Dyachenko, 2003, 94). Yksinkertaisuudessaan vallan käyttäjällä on kyky tuottaa tavoiteltuja ja haluttuja lopputuloksia eri keinoin. Yleisimpiä vallankäytön muotoja ovat voima, manipulointi, suostuttelu sekä auktoriteetin käyttäminen, joista kolme viimeisintä ovat erityisesti sosiaalisen vallankäytön muotoja. (Wrong, 1979, 21, 28, 35.) Voima vallankäytön muotona käsittää fyysisen ja psyykkisen voiman, joista fyysinen vallankäyttö voidaan edelleen jakaa väkivaltaiseen ja ei-väkivaltaiseen toimintaan (Wrong, 1979, 24-25).

Manipuloinnissa vallankäyttäjä salaa omat aikomuksensa toiselta osapuolelta ja ohjaa häntä tietoisesti toimimaan ja ajattelemaan asioista haluamallaan tavalla. Suostuttelun kautta vallankäyttäjä puolestaan voi saada toisen osapuolen tekemään tai ajattelemaan tavoitellulla tavalla erilaisten argumenttien avulla. Suostuttelutilanteessa toinen osapuoli voi kuitenkin helposti esittää vasta-argumentteja omien arvojensa ja toimintatapojensa mukaisesti, mikä tekee suostuttelusta vallankäytön muotona heikomman kuin muista tavoista. Suostuttelun kautta voidaan kuitenkin saada toinen osapuoli käyttäytymään halutulla tavalla, mikä perustelee sen luokittelua tällaisissa tilanteissa vallankäytön muodoksi. (Wrong, 1979, 21-24, 28, 32.)

Oppilaiden valta-asetat koululuokassa osana suosiojärjestelmiä rakentuvat osana epävirallista koulukulttuuria oppilaiden vertaissuhteissa. Pajun ja Hoikkalan (2013) tutkimuskohteena olleessa luokassa oli eräs oppilas, joka toimi aktiivisena oppilaskunnan jäsenenä. Kun muilta oppilailta kysyttiin mielipiteitä luokan vaikutusvaltaisimmasta oppilaasta, ei kyseistä oppilasta kuitenkaan mainittu haastattelussa millään tavalla. Kyseinen seikka ei siis noudata virallista vaikutusvallan näkemystä vaan todellisuudessa koululuokassa valta-asema saavutetaan epävirallisesti sosiaalisessa ympäristössä ja suosiojärjestelmien kautta. (Hoikkala & Paju, 2013, 143.)

2.3 Sosiaalinen asema ja maine

Oppilaan paikka kouluyhteisössä muovautuu suhteessa toisiin vertaisiin (Kiilakoski, 2012, 17). Kalalahti, Karvonen ja Rahkonen kuvaavat hierarkkista sijoittumista vertaisten piirissä subjektiiviseksi sosiaaliseksi asemaksi, joka muovautuu monien eri tekijöiden kautta (Kalalahti, Karvonen & Rahkonen, 2011, 223-224). Toisten oppilaiden näkemykset omasta itsestä ovat erityisen tärkeitä ja omaa asemaa sekä ryhmän hyväksyntää pyritään varmistamaan eri keinoin. Oman sosiaalisen aseman vahvistamiseen sisältyy useita kulttuurisia symboleja, joita oppilaat hyödyntävät varmistaessaan asemaansa vertaissuhteissa. Näitä nuorisokulttuurin keinoja ovat esimerkiksi pukeutuminen, meikkaaminen, tiettyjen tuotteiden fanittaminen, puhetyyli ja myös

oman itsensä esittäminen niin, että on joko välittävä, kuunteleva, humoristinen tai pelottava. Sosiaaliseen asemaan vaikuttaessaan ja mainetta hankkiessaan oppilaat saattavat uhmata ja rikkoa yhteiskunnan sääntöjä tietoisesti ja tarkoituksella. Aikuisen rooli tilanteessa, jossa nuori tietoisesti rikkoo yhteiskunnan normeja, on ymmärtää, että tämän kaltainen toiminta ei ole leimattavissa ainoastaan epäsosiaalisesti vaan kyseessä voi olla sosiaalinen teko, jonka avulla pyritään vaikuttamaan omaan asemaan sosiaalisessa yhteisössä. (Kiilakoski, 2012, 21.)

Tolonen (2001) kuvaa sosiaalista asemaa maineen käsitteellä. Myös hänen mukaansa jokaisella koulun oppilaalla on maine, joka määrittyy yhteisöllisesti oppilaiden kesken. Oppilas voidaan määrittää kouluyhteisössä maineensa perusteella esimerkiksi hiljaiseksi vetäytyjäksi, häiriköksi, bilettäjäksi, jääkiekkofaniksi ja niin edelleen. Maine rakentuu usein arvolatautuneesti ja määrittää oppilaan sijainnin koulun sosiaalisessa yhteisössä. Tolosen mukaan oppilaat luovat itse itselleen mainetta tiettyjen toimintamallien kautta – he saattavat käyttäytyä koulussa epäsovivasti, mikäli koulun sääntöjä vastustavan käyttäytymisen ajatellaan olevan muiden silmissä arvostettu teko. (Tolonen, 2001, 223-224.)

Toisille oppilaille maine kehitetään muiden oppilaiden toimesta. Tietynlaisen maineen määrittäminen perustuu edelleen oppilaan toimintamalleihin ja jotkut oppilaat voidaan leimata käyttäytymisensä perusteella esimerkiksi kilteiksi tai pahiksiksi, mikäli muut oppilaat kokevat, että tämänkaltaiset käyttäytymismallit ovat jollekin oppilaalle ominaisia. Huomionarvoista myöskin on, että maineella on erityinen merkitys sukupuolen ja seksuaalisuuden määrittelyssä erityisesti tyttöjen osalta. Seksuaalista mainetta käytetään moraalisen huomautuksen välineenä, joka kohdistuu erityisesti tyttöihin. Heidän oletetaan käyttäytyvän seksuaalisesti soveliaalla tavalla, ja maineen avulla huomautetaan, ettei soveliaan käyttäytymisen rajaa kannata ylittää. Seksuaalinen maine kytkeytyy siis vahvasti tyttöjen seksuaaliseen kontrolliin ja sen avulla luodaan sukupuolista järjestystä kouluyhteisössä. (Kulmalainen, 2015, 85; Saarikoski, 2001, 39-41; Tolonen, 2001, 223-224.)

Myös Aaltonen (2011) kuvaa sosiaalista asemaa maineen käsitteellä. Hänen mukaansa maineessa on kyse sosiaalisesti konstruktoidusta yhteisön jakamasta mielikuvasta, joka liittyy johonkin arvioitavana olevaan kohteeseen. Arvioidulla kohteella, eli maineen kantajalla on mahdollisuus pyrkiä keräämään tai puhdistamaan omaa mainettaan, mutta viime kädessä maine ja sen sisältö syntyy sosiaalisessa yhteisössä, muiden arvioiden perusteella. Muiden mielikuvat itsestä ja sitä kautta syntyvä maine tuo aina todellisia seurauksia maineen kantajalle, joten sitä

voidaan pitää eräänlaisena symbolisena pääomana, jolla on mahdollisuus tuoda joko hyötyä tai haittaa maineen kantajan sosiaaliseen elämään. (Aaltonen, 2011, 269-270.)

Sosiaalista asemaa on tarkasteltu myös sosiaalisen statuksen kautta, jota tutkitaan yleisesti sosiometrisen mittauksen avulla. Sosiaalista statusta mitattaessa asema vertaisryhmässä perustuu usein suosioon tai epäsuosioon. Yksinkertaisuudessaan asiaa on tarkasteltu positiivisten ja negatiivisten *pidän eniten* ja *pidän vähiten* mainintojen kautta. Mitä enemmän oppilas saa positiivisia mainintoja vertaisiltaan, sitä korkeampaan sosiaaliseen asemaan hänet luokitellaan ja toisin päin. Asia ei kuitenkaan tutkimusten mukaan ole näin yksinkertainen, kuin sosiometrinen mittaus antaa ymmärtää, vaan sitä tulisi tarkastella moninaisemmin. Suosiota mitattaessa tulisi ottaa myös huomioon valta-asema, mikä ei tule sosiometrisistä mittauksista esille. Hyvän sosiaalisen aseman tuomaa valtaa voi olla ilman vastavuoroisia ystävyyssuhteita, eikä se näin ollen liity hyvään toverisuosioon. (Salmivalli 2005, 25, 34-35.)

Sosiaalisen statuksen tutkimuksessa nimeämismenetelmää käyttäen on havaittu, ettei ainoastaan *pidän eniten* mainintoja saaneella oppilaalla välttämättä ole korkeaa sosiaalista asemaa, vaan oppilaalla voi olla valtaa ilman, että kaikki pitäisivät hänestä. Usein korkeassa sosiaalisessa asemassa olevalla on näin myös negatiivisia mainintoja. Jos oppilas ei esimerkiksi ole kaikkien mielestä pidetty, mutta aloittaa usein riidat tai tappelut, häiritsee tunnilla tai vastustaa opettajaa, hän voi näin omata sellaista vaikutusvaltaa muiden silmissä, mitä korkeaan sosiaaliseen asemaan vaaditaan. Tällöin esimerkiksi opettajan ohjeiden vastainen toiminta tai kyseenalaistaminen voivat olla oppilaan keinoja ylläpitää tai vaikuttaa sosiaaliseen asemaansa. Sosiaalisen statuksen määrittelyssä sekä positiivisilla että negatiivisilla maininnoilla on siis merkitystä. (Coie, Dodge & Coppotelli, 1982, 557-563.)

Huuki, Manninen & Sunnari (2010) kuvaavat sosiaalisen aseman ja suosion käsitteitä respektin käsitteellä, joka on haastattelujen perusteella oppilaiden mielestä parempi termi kuvaamaan sosiaalista asemaa erityisesti poikien kaverisuhteissa. Haastatteluissa useat oppilaat puhuivat suoraan kunnioituksesta tai respektistä varsinaisen suosion tai korkean statuksen sijaan. Respektin käsitteen käyttäminen on perusteltua, sillä esimerkiksi kaverisuosiosta tai suositun maineesta puhuttaessa termi *suosio* vääristää käsitteen varsinaista sisältöä. Suosion käsite pitää sisällään liiallisen vaikutelman yhteisöllisyyden rakentamisesta, eikä kuvaa tarpeeksi selkeästi statuslottuvuuteen liittyvää väkivaltaa. Respekti on määritelty erityisesti poikien statuksen ulottuvuudeksi, jonka taustalla vallitsee hierarkiahakuiseen paremmuusajatteluun perustuva minäorientaatio. Yhteisöorientoituneisuuden sijaan respektin käsite kytkeytyy vahvemmin valtaan

ja hegemoniseen maskuliinisuuteen, joten juurikin paremmuusajattelu tuo eroa respektin ja suosion käsitteiden välille. Respektin käsitteelle ominaista on, että omaa tai pienen ryhmän etua edistetään muiden kustannuksella. (Huuki, 2010, 73; Manninen, 2010, 88-90.)

Nuorisotutkijoiden mielestä oppilaan asema kouluyhteisössä on perusluonteeltaan pysyvä, mutta kuitenkin toisinaan altis muutokselle. Kouluyhteisö nuorisokulttuurisena ympäristönä on paikka, jossa oppilaat ovat tietoisia siitä, että heitä tarkkaillaan ja arvioidaan, ja vertaisten käsitykset oppilaasta persoonana ja tyyppinä vakiintuvat. Vertaisryhmässä tietyn sosiaalisen aseman saavuttaminen tapahtuu osana jäsenyyskamppailuja ja tiettyihin hierarkioihin sijoittamista. Prosessi, jossa oppilaan paikka koulun sosiaalisessa ympäristössä vakiintuu, tapahtuu siis toisten oppilaiden katseiden alaisena ja suhteessa muihin vertaisiin. Sosiaalinen asema kouluyhteisössä on tutkitusti suoraan yhteydessä oppilaan toimintamahdollisuuksiin. Ne henkilöt, joilla on korkeampi asema kouluyhteisössä, omaavat enemmän toimintamahdollisuuksia sosiaalisissa tilanteissa. Korkeamman statuksen omaavilla oppilailla on myös enemmän mahdollisuuksia ottaa riskejä toiminnassaan, sillä korkea asema ja status on jo saavutettu. Ne oppilaat, jotka taas puolestaan sijoittuvat asemaltaan marginaalisemmin omaavat lähtökohtaisesti vähemmän toimintamahdollisuuksia verrattuna korkean aseman omaaviin oppilaisiin. (Kiilakoski, 2012, 17; Salmivalli, 2005, 32-33.)

Kaikki oppilaat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa statuksen, suosion ja maineen hankinnassa, vaan olennaista on tiedostaa yksilö osana ryhmää. Osat niistä ryhmistä, johon oppilas yksilönä kuuluu, ovat oppilaan kokemuksellisia ryhmiä tai kaveriporukoita, joihin he itse kokevat kuuluvansa. Näiden lisäksi on olemassa ennalta asetettuja ryhmiä, joihin kuuluminen ei ole yhteydessä oppilaan kokemukseen vaan nämä ryhmät määrittyvät yleisimmin yhteiskunnassa. Oppilaiden joukkoon mahtuu niin tyttöjä kuin poikia, maahanmuuttajia, suomalaisia, heteroja ja homoja ja näiden ryhmäidentiteettien kantajina nuoren on löydettävä oma paikkansa sosiaalisissa yhteisöissä. (Kiilakoski, 2012, 21.) Tämän vuoksi kiinnitämme tässä tutkielmassa huomiota erityisesti niihin kulttuurisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat ryhmäsuhteiden muodostumiseen ja hierarkioiden rakentumiseen.

3 Suosiojärjestelmien rakentuminen oppilaiden vertaissuhteissa

Olemme nyt käyneet läpi tutkielmamme kannalta tärkeimpiä käsitteitä, joiksi rajasimme vertaissuhteet, suosiojärjestelmän sekä sosiaalisen statuksen ja maineen. Sivusimme myös vallan käsitettä osana suosiojärjestelmiä, sillä tiedostamme korkean sosiaalisen aseman omaavien oppilaiden kyvyn käyttää valtaa alhaisemman aseman omaavia oppilaita paremmaksi. Seuraavaksi hyödynnämme näitä käsitteitä ja keskitymme kokoamaan tietoa niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat suosiojärjestelmien rakentumiseen oppilaiden vertaissuhteissa. Käsittelemme suosiojärjestelmien rakentumista ja statustavoittelun ilmiötä rinnakkain, sillä nämä kaksi asiaa kytkeytyvät toisiinsa ja näyttävät osittain samankaltaisina prosesseina. Tutkimusta oppilaiden suosion ja sitä kautta sosiaalisen aseman määräytymisestä on tutkittu sekä Suomessa että kansainvälisesti enimmäkseen yläkouluikäisten oppilaiden osalta. Tämä voi olla seurausta siitä, että suosiojärjestelmät, suosio ja sitä kautta sosiaaliseen asemaan vaikuttavat tekijät nousevat vahvemmin pintaan juuri yläkoulun alkaessa. (Kulmalainen, 2015, 85.)

Tarkastellessamme suosiojärjestelmien rakentumiseen ja oppilaan sosiaaliseen asemaan vaikuttavia tekijöitä, käsittelemme ilmiötä yleisellä tasolla aikaisempien tutkimusten valossa. Emme lähde tarkemmin jaottelemaan esimerkiksi tyttöihin ja poikiin kohdistuvaa tutkimustietoa omiksi alaluvuiksi, vaan tarkastelemme suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä kaikkien sukupuolten näkökulmasta. Nostamme näkökulman esille, mikäli se on tutkimustulosten kannalta keskeistä tuoda ilmi. Aikaisempien tutkimustulosten perusteella näyttää kuitenkin siltä, että suosiojärjestelmät ja sosiaalinen asema rakentuvat hieman eri tavoin tyttöjen ja poikien kaverisuhteissa.

Yleisesti oppilaan asemaan vaikuttavia tekijöitä voidaan todeta olevan ominaisuudet, jotka koetaan arvokkaiksi eri ympäristöissä ja eri aikoina. On hyvä myös korostaa sosiaaliseen asemaan vaikuttavien asioiden olevan nimenomaan henkilöiden eri ominaisuudet tekojen sijaan. Esimerkiksi jokin teko voi olla vaikuttavampi tai hyväksyttävämpi korkean sosiaalisen aseman omistavalta nuorelta kuin muilta. (Kulmalainen, 2015, 61-62; Salmivalli, 2005, 31.) Yleisimpiä asemaan positiivisesti vaikuttavia ominaisuuksia voidaan katsoa olevan ulkonäkö, sosiaalinen pätevyys tai liikunnallisuus. Myös aggressiivisuudella voidaan katsoa olevan vaikutusta aseman muodostumiseen, mutta sen vaikutus liittyy esimerkiksi siihen, haetaanko aggressiivisella käyttäytymisellä hyväksytyksi tuleamista, joka voi näin ollen näyttää jollain tavoin yhtenä vallan tai maineen hakemisena. (Salmivalli, 2005, 31.) Huuki on nostanut esiin poikiin kohdistuvassa tutkimuksessaan niitä ilmiöitä ja toimintaa, jotka tekevät kouluyhteisössä oppilaasta suosituksen.

Oppilaan paikkaan suosiojärjestelmissä sijoittumiseen yhteydessä oleva toiminta on määritelty suosion tavoitteluun kytkeytyväksi ei-toivotuksi toiminnaksi ja aineistosta on noussut esiin seuraavia teemoja oppilaiden itse kertomana: toisarvoistaminen, huumori, ääneen, ruumiiseen ja tilaan liittyvä vallan väärinkäyttö, tyttöjen ja poikien välisiin suhteisiin liittyvät seikat, homofobisuus, tyttöviha ja kompetenssitodistukset. (Huuki, 2010, 71.)

3.1 Sosiaalinen pätevyys ja koulumenestys

Muilta kuin sosiaalisilta tytöiltä, kuten ei-suosituilta odotetaan hiljaista ja vähemmän näkyvää tyttömäistä olemusta ja käyttäytymistä. Sosiaalisuus ja sitä kautta mahdollistuva korkeampi sosiaalinen asema antaa oppilaille enemmän valtaa käyttäytyä äänekkäästi ja haluamallaan tavalla. Kulmalainen mainitsee sosiaalisen pätevyyden yhteydessä myös käsitteet sosiaalinen pääoma ja ulospäinsuuntautuneisuus, jotka antavat enemmän mahdollisuuksia osallisuuteen koulussa ja kaverisuhteiden muodostamisessa. Kulmalaisen tutkimuksessa nuorten toimesta suosion näkymistä kuvataan käytännössä esimerkiksi siinä, kuinka moni tietää jonkun oppilaan nimen tai kenellä on paljon seuraajia esimerkiksi Instagramissa. Mitä useampi tietää oppilaan nimen tai mitä enemmän hänellä on seuraajia, sitä suositummaksi hänet luokitellaan. Tämänkaltaisen suosio liittyy tunnettavuuteen muiden ihmisten silmissä, mikä voi osaltaan vaikuttaa oppilaan sosiaaliseen asemaan ja sijoittumiseen suosiojärjestelmissä. Kaverisuhteiden määrän lisäksi myös laatu nähdään tärkeänä, sillä suosiossa oleviin kaveripiireihin kuuluminen on yksi merkittävistä tekijöistä sosiaalisen aseman määrittäjänä, erityisesti tyttöjen kohdalla. (Kulmalainen, 2015, 41-42, 62, 69, 72; Kulmalainen, 2014, 231.)

Tolosen tutkimuksessa oppilaat itse kuvailivat vertaissuhteissa esiintyviä hierarkioita sanavalan kautta. Tutkimustulokset tukevat Kulmalaisen tutkimuksessa havaittuja tuloksia, sillä myös tässä tutkimuksessa todettiin korkeamman sosiaalisen aseman omaavan oppilaan mahdollisuudet käyttäytyä äänekkäämmin alhaisemman sosiaalisen aseman omaavaa oppilasta paremmaksi. Tolosen tutkimuksessa sanavaltaan liittyi periaate siitä, että joitain oppilaita kuunneltiin toisia enemmän ja usein ne oppilaat, joiden puheita uskottiin, olivat koviksen maineen saaneita oppilaita. Osaa tavisten joukkoon lukeutuvista oppilaista kuunneltiin enemmän kuin toisia, eli myös yhden ryhmän sisällä oli havaittavissa hierarkioita, jotka nousivat esiin sanallista valtaa vaativissa tilanteissa. Sanavaltaa vaativissa tilanteissa keskeistä oli pyrkimys manipulatioon ja siihen, kuka pysty vakuuttamaan enemmän muita puolelleen ja tätä kautta hankkimaan arvostusta itselleen ja nostamaan omaa hierarkkista asemaansa. Eräs tutkimukseen osallistuvista

oppilaista kertoi haastattelussa korkean hierarkkisen aseman mahdollistavan kyvyn manipulointiin. (Tolonen, 2001, 119-120.)

Pajun tutkimuksessa sosiaalista pätevyyttä omistavien tai ulospäinsuuntautuneiden vastakohdaksi nähtiin hiljaiset oppilaat, jotka osallistuivat ainoastaan koulunkäyntiin ja olivat muiden oppilaiden silmissä niin kutsuttuja *hikkejä* tai *hikareita*. Tällaiset kilteiksi ja hiljaisiksi kuvatut oppilaat asettuvat sosiaaliselta asemaltaan Pajun mukaan hierarkiassa alemmas kuin muut. He eivät hakeudu aktiivisesti muiden oppilaiden seuraan, vaan he näkevät koulun olevan ainoastaan koulunkäyntiä varten. Muille vertaisille tällaiset oppilaat eivät välttämättä aiheuta negatiivisia ajatuksia, mutta heidän silmissään he saattavat olla melko näkymättömiä. (Paju, 2016, 85-97.)

Hoikkalan & Pajun (2013) tutkimuksesta ilmenee, että oppilaat itse jaottelevat toisiaan äänekkyyden ja hiljaisuuden akselille, jonka ääripäinä nähdään *riehujat* ja *hissukat*. Oppilaiden tekemän listauksen mukaan on selvää, että äänekkäimmillä oppilaille on hiljaisia oppilaita enemmän vaikutusvaltaa luokassa, joten voidaan olettaa, että tietynlainen äänekkyyys tuo mukanaan sosiaalisen pätevyyden kautta mahdollisuuden sijoittua korkeammalle suosiojärjestelmissä. (Hoikkala & Paju, 2013, 138.)

Sosiaaliset suhteet voivat joltain osin vaikuttaa oppilaan asemaan myös negatiivisesti. Jos oppilas on tekemisissä näkyvästi toisen sosiaaliselta asemaltaan heikomman oppilaan kanssa, yleensä myös hänet leimataan asemaltaan suosiojärjestelmässä alemmas. Tämä voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vaikka pukeutuminen tai koulumenestys olisivat korkeaan sosiaaliseen asemaan vaadittavalla tasolla, ystäväystyminen heikommassa asemassa olevan kanssa voi vaikuttaa omaan asemaan oppilaiden välisessä suosiojärjestelmässä. (Ollikainen, 2011, 472.)

Kulmalainen tuo tutkimuksessaan esille virallisen koulun järjestelmät ja erityisesti perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2004), jotka suosivat väistämättä ulospäinsuuntautuneita oppilaita. Aktiivisuus ja ryhmätyötaitojen korostaminen tavoitteissa luovat lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet osallistumiseen sellaisille oppilaille, joilla on sosiaalista pääomaa. (Kulmalainen, 2014, 232.) Myös tällä hetkellä käytössä oleva perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) korostavat oppilaan aktiivisempaa roolia, yhteistyötaitoja ja vuorovaikutusta.

Ollikaisen mukaan tyttöjen ryhmiin ja sitä kautta sosiaaliseen asemaan vaikuttavat aikaisemmat sosiaaliset suhteet. Hänen tutkimuksessaan esimerkiksi yläkouluikäisten tyttöjen ryhmät ja ystävyyssuhteet olivat osakseen vakiintuneet jo alakoulussa, mistä kertoi korkeamman sosiaaliseen asemaan kuuluvien muodostuminen rinnakkaisluokan tytöistä. Muut kaveriporukat muodostuivat useimmiten ainoastaan yhden luokan oppilaista. Aikaisemmat sosiaaliset suhteet edesauttavat suurempien kaveriporukoiden muodostumista, mikä osaltaan luo oppilaille korkeamman sosiaalisen aseman. Suurempaan sosiaaliseen kaveriporukkaan kuuluvilla nuorilla oli enemmän valtaa, mikä näkyi Ollikaisen tutkimuksessa erityisesti välituntisin eri porukoiden sijoittumisina. Korkean sosiaalisen aseman ryhmä valitsi välituntipaikkansa oman tahdon mukaisesti, yleensä keskeiseltä paikalta toisten ryhmien tai oppilaiden hakeutuessa heistä hieman kauemmaksi. (Ollikainen, 2011, 471-472.)

Toisaalta, vaikka aikaisemmin rakennetut sosiaaliset suhteet luovat mahdollisuuksia korkeampaan sosiaaliseen asemaan, eivät ne luo sitä automaattisesti, vaan korkea asema ja muiden arvostus täytyy hankkia. Esimerkiksi Kulmalaisen tutkimuksessa aikaisemmin alakoulussa luodut kaverisuhteet eivät taanneet automaattisesti samaa kaverisuhdetta yläkouluun siirryttäessä. (Kulmalainen, 2015, 46.) Koulukiusaamista koskevasta englantilaisesta tutkimuksesta kävi ilmi myös parhaan ystävän ja suhteen ylläpitämisen tärkeys sosiaalisen aseman kannalta. Ilman läheistä ystävää ja suhteen ylläpitämistä myös sosiaalista asemaa vertaisten kesken on vaikea pitää yllä. (Duncan, 2003, 110-111.)

Tolosen tutkimuksessa luokassa havaittiin olevan tyttöjen välillä kaksi eri ryhmittymää, jotka pohjautuivat aikaisempiin sosiaalisiin suhteisiin. Syinä oppilaiden radikaalille jakautumiselle kahteen eri ryhmään olivat erilaiset mielipiteisiin ja elämämpiireihin liittyvät seikat. Eroavat näkemykset ryhmien välillä muun muassa arvostettuina pidettyihin harrastuksiin vaikuttivat siihen, kuinka arvostettuina "toisen ryhmän" oppilaita pidettiin ja kuinka sosiaalisesti merkittävän aseman he ansaitsivat. Toista ryhmää edustavia oppilaita arvotettiin alemmas erityisesti seurusteluun, sosiaaliseen elämään, päihteidenkäyttöön ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. (Tolonen, 2001, 106-105.)

Ollikainen tarkasteli tutkimuksessaan (2011) koulumenestyksen vaikutusta oppilaiden sosiaaliseen asemaan 2000-luvun loppupuolella ja sen mukaan koulumenestyksellä on positiivinen vaikutus oppilaan suosioon vertaissuhteissa (Ollikainen, 2011, 469-470). Myös Kalalahti, Karvonen ja Rahkonen löysivät laajemmassa tutkimuksessaan yhteyden koulumenestyksen ja suo-

sion välille (Kalalahti, Karvonen & Rahkonen, 2011, 233). Oppilaan suosioon koulukontekstissa keskittyvässä kansainvälisessä tutkimuksessa on havaittu, että hyvä koulumenestys on yhteydessä siihen, kuinka suosittuna oppilasta pidetään. Tutkimuksen mukaan koulumenestyksen vaikutus suosittuna oppilaan asemaan on todennäköisemmin havaittavissa tyttöjen kuin poikien keskuudessa ja sukupuoli nähdään keskeisenä oppilaan suosioon vaikuttavana tekijänä koulumenestyksen yhteydessä. Tutkimuksen mukaan vertaissuhteissa sosiaaliseen suosioon vaikuttavat koulumenestyksen ja sukupuolen lisäksi koululuokan akateemisuuden taso. Mitä vähemmän akateemisessa koululuokassa koulumenestystä ja hyviä arvosanoja ilmeni, sitä enemmän oppilaan suosio kääntyi laskuun. Sellaisessa luokassa, jossa ei siis ollut akateemisesti lahjakkaita oppilaita, koulumenestystä ja hyviä arvosanoja ei pidetty oppilaan suosiota lisäävänä tekijänä vaan päinvastoin. Akateemisessa luokkayhteisössä hyvät arvosanat ja menestyminen koulussa olivat positiivisessa yhteydessä oppilaan suosioon. (Titkova, Ivaniushina, Alexandrov, 2013, 17, 22.)

3.2 Sosioekonominen tausta ja harrastukset

Sosioekonomisen taustan vaikutusta oppilaan sosiaaliseen asemaan koulussa on tutkittu melko vähän. Esimerkiksi Ollikaisen (2011) tutkimuksessa korkean sosiaalisen aseman oppilas kuului sosioekonomiselta taustaltaan korkeaan tai keskitasoiseen perheeseen. Ei voida kuitenkaan suoraan sanoa, että sosioekonominen tausta ja sosiaalinen asema vertaissuhteissa korreloisivat positiivisesti keskenään, sillä sosiaaliselta asemaltaan heikomman oppilaan sosioekonominen tausta ei eronnut merkittävästi Ollikaisen mukaan korkeammalle sijoittuvista nuorista. (Ollikainen, 2011, 472.)

Sosioekonominen tausta ei siis suoranaisesti välttämättä ole yhteydessä sosiaalisen aseman määräytymiseen, kuten voisi luulla, mutta sillä saattaa olla välillinen vaikutus esimerkiksi liikuntaharrastusten kautta. Perheen yhteiskuntaluokka ja varallisuus tuli esille Bergin (2010) väitöskirjan tutkimuksessa, jossa oppilaiden liikunnallinen harrastuneisuus oli yhteydessä parempaan menestymiseen koululiikunnassa ja sijoittumiseen oppilaiden suosiojärjestelmässä. Liikuntaharrastukset vaativat aikaa ja rahaa, mikä näyttäytyy oppilaiden välisinä liikunnallisina eroina. Perheiden sosioekonominen tausta voi siis välillisesti vaikuttaa liikuntaharrastusten kautta oppilaiden välisiin suosiojärjestelmiin. (Berg, 2010, 128-129.)

Kulmalaisen tutkimuksessa lähes kaikki sosiaalisessa suosiojärjestelmässä korkealle sijoittuneet tytöt harrastivat tanssia. Jossain määrin harrastus vaikutti välillisesti tyttöjen pukeutumiseen, jolla taas saattoi olla vaikutusta sosiaalisen aseman muotoutumiseen vertaisten kesken. (Kulmalainen, 2015, 55.)

Liikunnallisuuden vaikutukset oppilaiden välisiin hierarkioihin ovat näkyvillä enimmäkseen koulun liikuntatunneilla. Liikunnalliset taidot vaikuttavat liikuntatunneilla muodostuviin ryhmäjakoihin. Mitä taitavampi ja fyysisempi oppilas on liikuntatunneilla, sen paremmin hän pääsee osaksi ryhmiä heikoimpien jäädessä ulkopuolelle. (Berg, 2010, II-IV, 118-120, 129.) Myös Leskelä (1997) on todennut vähäisen liikunnallisuuden alentavan oppilasryhmän asemaa suosiojärjestelmissä. Osa oppilaista ärsyyntyi vähäisestä liikunnallisuudesta ja siitä, jos liikunnallisissa peleissä yksi ryhmän jäsenistä ei osallistunut peleihin tosissaan. (Leskelä, 1997, 74-75.)

Ruumiillisuus toimii oppilaiden arvioinnin kohteena hierarkioiden muodostumisessa. Liikunnallisuus on seurausta fyysisestä aktiivisuudesta myös koulun ulkopuolella, minkä toisaalta mahdollistaa myös perheen yhteiskuntaluokka ja sitä kautta asennoituminen liikuntaan sekä mahdollisuus liikunnallisiin harrastuksiin. Liikuntaharrastukset ja sitä kautta tuleva kilpailuhenkisyys asettaa ryhmäjaot näiden, ei-pelaajien sekä aloittelijoiden välille. Liikunnallisuus ja sitä kautta pärjääminen liikuntatunneilla voivat olla tapa tavoitella ja kerryttää mainetta ja asetua parempaan asemaan vertaisten suosiojärjestelmissä. (Berg, 2010, II-IV, 118-120, 129.)

Joukkuepelit korostavat liikunnallisuuden merkitystä oppilaiden välisten hierarkioiden muodostumisessa. Valtaa nähtiin olevan joukkueella, johon lukeutuivat suosiojärjestelmässä korkeampaan asemaan sijoittuvat sekä pelitaidoiltaan vahvemmat oppilaat. Liikunnallisesti lahjakaimmilla oppilaille liikuntatunnit toimivat niin sanottuna näyttämönä, jossa sosiaalista asemaan vertaisten kesken pyritään korottamaan. (Berg, 2010, 121-123.) Liikunnallisen lahjakkuuden on todettu nostavan oppilaan sosiaalista asemaa myös Leskelän tutkimuksessa, jossa urheilullisuutta pidettiin oppilaiden keskuudessa arvostettuna piirteenä. Avuttomuus liikuntatunneilla sen sijaan alensi tiettyjen oppilaiden sosiaalista asemaa suosiojärjestelmässä. (Leskelä, 1997, 76-78.) Myös Mannisen tutkimuksen mukaan liikunnallisuus voi vaikuttaa positiivisesti oppilaan sosiaaliseen asemaan (Manninen, 2010, 81).

3.3 Ulkonäkö

Ollikaisen mukaan pukeutumisella on suuri merkitys oppilaiden aseman muodostumiseen: se voi olla kaveriporukoita yhdistävä tai erottava tekijä. Suurin osa tutkimusryhmään kuuluneista oppilaista pukeutui pääosin samalla tavalla ja vain harvat yksilöt erottuivat massasta pukeutumisen suhteen. Mikäli pukeutuminen erosi selkeästi muista oppilaista, saatiin oppilas sijoitettua sosiaaliselta asemaltaan heikoimpien joukkoon. Kulmalaisen tutkimuksessa sosiaaliselta asemaltaan korkeaan ryhmään kuuluneet eivät eronneet ulkonäöllisesti pukeutumiseltaan kovinkaan paljoa muista, mutta esimerkiksi vaatemerkeiltään he käyttivät kalliimpia vaatteita. (Kulmalainen, 2015, 45, 52-53, 67, 85; Ollikainen, 2011, 471-472.) Myös Huukin (2003) tutkimuksen mukaan pojat pyrkivät pukeutumaan ajalle ominaiseen tapaan, millä oli yhteys suosioon. Näitä ajalleen tyypillisiä pukeutumistyyliä esimerkiksi 2000-luvun alussa olivat skeitistikengät ja löysät farkut. (Huuki, 2003, 43.) Ulkonäölliset syyt saattavat jossain määrin vaikuttaa tyttöjen sosiaaliseen asemaan Kulmalaisen tutkimuksen mukaan myös välillisesti poikien mielipiteiden kautta, jota tarkastelemme tarkemmin erillisessä kappaleessa.

Myös Tolonen (2001) toteaa tutkimuksessaan erikoisesti ja epätyypillisesti pukeutumisen sosiaalisesti riskialttiiksi toiminnaksi. Riskialtis pukeutumistyyli oppilaiden vertaissuhteissa vaati ryhmän tukea pukeutua tietyllä tavalla, mutta toisinaan osa kaveripiiristä pitivät erikoisesti pukeutuvien oppilaiden pyrkimystä erottua joukosta liioiteltuna. Tutkimuksessa havaittiin pukeutumisen tuovan esiin koululuokan sosiaalista dynamiikkaa ja sen avulla pyrittiin testaamaan erilaisuuden ja hyväksynnän rajoja. Huomionarvoinen seikka Tolosen tutkimuksessa on se, että luokan suosituimpien, äänekkäimpien ja eniten sosiaalista pääomaa omaavien oppilaiden sallittiin rikkoa rajoja pukeutumisessaan ilman, että heidät olisi automaattisesti leimattu asemaltaan heikompien joukkoon. (Tolonen, 2001, 112-113.)

Erikoisuuden tavoittelusta ja liiallisesta näkymisestä kuitenkin arvosteltiin ja eräs huomaamattomasti ja varsin tavallisesti pukeutuva hiljainen oppilas mainitsi haastattelussa ärsyyntyvänsä siitä, kuinka pukeutuminen ja ulkonäön merkitys on suoraan yhteydessä ystäväpiirien muotoutumiseen. Oppilas kritisoi muutamien vertaisten toimintaa siitä, kuinka he eivät huoli kaveriporukkaan sellaisia, joilla olisi päällä farkut ja jokin tavallinen paita. Haastattelussa kritiikki kohdistui nimenomaan siihen, että osa oppilaista lajittelivat toisiaan pukeutumisen perusteella eli pukeutumisen voidaan nähdä olevan yhteydessä sosiaalisten hierarkioiden muodostumiseen. Tutkimuksessa havaittiin myös pukeutumiseen liittyvien konfliktien viittaavan jossain määrin

laajempiin sosiaalisiin jakoihin, vanhoihin kaunoihin kaverisuhteissa tai erilaisiin elämäntyyliin. (Tolonen, 2001, 112-113.) Tolosen tutkimustulokset vahvistavat Kiilakosken (2012) ja Salmivallin (2005) määritelmää siitä, että korkeamman aseman omaavilla nuorilla on enemmän mahdollisuuksia ottaa riskejä toiminnassaan, sillä korkea asema sosiaalisissa suhteissa on jo saavutettu (Kiilakoski 2012, 17; Salmivalli, 2005, 32-33).

Pukeutumisen lisäksi korkeamman aseman omaavilla tytöillä fyysinen ulkonäkö oli hieman enemmän huoliteltu hiusten ja meikin suhteen sekä Ollikaisen, että Kulmalaisen tutkimuksessa (Kulmalainen, 2015, 45, 52-53, 67, 85; Ollikainen, 2011, 471-472). Leskelän mukaan myös poikien ulkonäöllä on vaikutus sosiaaliseen asemaan. Ulkonäkö ja fyysinen viehätysvoima ovat yhteydessä korkeaan sosiaaliseen asemaan vertaissuhteissa ja epäviehättävä ulkonäkö taas alempaan sosiaaliseen asemaan. (Leskelä, 1997, 76-78.)

3.4 Tyttöinä tai poikana toimimisen tapa

Pojilla on rooli ja vaikutus tyttöjen sosiaalisen suosiojärjestelmän rakentumisessa. Tyttöjen korkea sosiaalinen asema ja *suosittujen* ryhmät muodostuivat Kulmalaisen tutkimuksessa myös poikien mielipiteiden kautta. Korkea sosiaalinen asema edellytti joltain osin poikien kaveruutta ja hyväksyntää. *Ei-suositut* taas saattoivat olla hyvin vähän tai eivät olleenkaan tekemisissä poikien kanssa. Käytännössä tämä näkyi myös siinä, että pojat saattavat arvostella helpommin sellaisia tyttöjä, joilla ei ole yhtä korkeaa sosiaalista asemaa kuin *suosituilla*. (Kulmalainen, 2015, 42, 51-53, 85.)

Myös Leskelä (1997) on osoittanut, että tietyn tyttöryhmittymän jäseniä pidettiin suosittuina, sillä he olivat paljon tekemisissä poikien kanssa ja osallistuivat poikien juttuihin. Tyttöjen suosittu ja arvostettu asema heijastui myös poikien käytökseen, sillä pojat kohtelivat *suosittuja* tyttöjä selkeästi erityisellä tavalla verrattuna luokan *ei-suosittuihin* tyttöihin. Toisen ryhmän tytöt olivat luokassa ensimmäistä ryhmää huomattavasti näkymättömämpiä ja heihin kohdistui muiden oppilaiden, lähinnä poikien toimesta selkeää vallankäyttöä, joka ilmeni muun muassa tavaroiden rikkomisena. (Leskelä, 1997, 74-75.)

Ulkonäön vaikutus tyttöjen sosiaaliseen asemaan korostuu poikien vaikutuksen kautta välillisesti. Mikäli pojilla on valtaa vaikuttaa tyttöjen asemaan suosiojärjestelmässä, he saattavat käyttää tyttöjen ulkonäköä niin sanottuna kriteerinä korkealle sosiaaliselle asemalle (Dyachenko, 2003, 97; Kulmalainen, 2015, 53). Kulmalaisen tutkimuksessa tällainen feminiinisyys korostui

poikien valintaprosessissa. Joidenkin haastateltavien mukaan korkeassa sosiaalisessa asemassa olevat tytöt ovat *samanlaisia, muotista valettuja tyttöjä, joilla on kaikilla hyvännäköiset hiukset ja hienot vaatteet*. (Kulmalainen, 2015, 45, 53.)

Ihanteelliseen feminiinisyyteen kytkeytyvä suosion tavoittelu nousee esiin myös kansainvälisessä tutkimuksessa, jossa havaittiin nuorten tyttöjen valitsevan itselleen roolimalleja esimerkiksi julkisuuden henkilöistä ja näiden valintojen olevan yhteydessä tyttöjen suosioon vertaissuhteissa. Tietyt julkisuuden henkilöt edustavat ideaalia naiseutta ja arvostettuna pidetyn feminiinisyyden jäljittelyllä tytöt pyrkivät nostamaan sosiaalista asemaansa vertaissuhteissa. (Read, 2011, 10-11.) Toisin kuin Kulmalaisen tutkimuksessa, Manninen kiinnitti huomiota tytön maskuliinisuuden poikien suosiossa. Pojat ottivat luokan suosituimman tytön mukaan piireihin, sillä hän pelasi jalkapalloa eikä näyttänyt julkisesti ärsyntyneistä tai pelkoa. Tällä tavoin myös maskuliinisuus voi vaikuttaa feminiinisyyden tavoin positiivisesti poikien silmien alla tytön sosiaaliseen asemaan vertaissuhteissa. (Manninen, 2010, 81.)

Pojilla sosiaalisesti hyväksyty ja arvostettu tapa ilmentää sukupuoltaan kytkeytyy vahvasti maskuliinisuuden rakentamiseen väkivallan keinoin. Väkivallan on osoitettu olevan mukana suosion tavoittelussa erityisesti poikien kaverisuhteissa. (Dyachenko, 2003, 102; Huuki, 2010, 71-72.) Poikien kaverisuhteissa suosion tavoitteluun liitetty väkivalta on kytkeytynyt suurimaksi osaksi normaaliin poikana olemisen malliin ja näin ollen näyttäytyneet hyvin hienovaraisena. Korkeamman sosiaalisen aseman omaavat pojat ovat usein käyttäneet heikommassa asemassa olevia poikia pelinappuloina oman asemansa tavoittelussa, jolloin heikomman sosiaalisen aseman omaavat ovat joutuneet väkivallan kohteiksi. Poikien keskuudessa väkivallalla on ollut tavanomaista jäädä näkymättömäksi, sillä väkivaltainen toiminta kytkeytyy usein piiloiseksi toiminnaksi sidottuna huumoriin, huiputuksiin, väkivallan uhkaan, homofobisuuden ja tyttöihin kohdistuvaan vihamielisyyteen. (Huuki, 2010, 71-72.) Huumorilla itsessään ilman sitoutumista piiloiseen väkivaltaan voi kuitenkin olla positiivinen vaikutus sosiaaliseen asemaan (Leskelä, 1997, 76-78).

Väkivallan monimutkaisessa prosessissa ylläpidetään ja uusinnetaan hierarkioita ja kontrolloidaan sosiaalisen yhteisön jäseniä. Yleisesti arvostettuina pidetyt asiat kytkeytyvät tähän prosessiin ja ovat omalta osaltaan vaikuttamassa siihen, kuinka hierarkiat suosion tavoittelussa rakentuvat ja keillä loppujen lopuksi on valtaa. Arvostettuina pidetyt asiat tuovat tietyille oppilaille valtaa ja aseman, joiden perusteella eri laajuiset kontrollikentät rakentuvat: mitä korkeampi sta-

tus, sitä suurempi valta-asema, mitä enemmän valtaa, sitä paremmat mahdollisuudet kontrolloida heikommassa asemassa olevia ja määrittää maskuliinisuuteen kytkeytyvää ideaalia. Tutkimuksessa väkivalta näyttäytyi poikien kaverisuhteissa pikemminkin aseman saavuttamisen ja ylläpidon välineenä sen sijaan, että väkivaltainen toiminta olisi itsessään ollut varsinainen tarkoitus. (Huuki, 2010, 71-72.)

Manninen (2010) on tarkastellut neljäsluokkalaisten oppilaiden keskuudessa esiintyvää maskuliinisuutta ja siihen liittyvää oppilaiden hierarkioiden muodostumista. Tutkimuksessaan hän on jaotellut maskuliinisuustyypit *suosittuihin*, *rauhallisiin* ja *koviksiin*. Manninen tutki eri maskuliinisuuksia kouluympäristössä leikkimielisten tappeluiden osalta. *Suosittut* sijoittuivat sosiaaliselta asemaltaan hierarkiassa korkealle. He eivät käyttäytyneet fyysisellä tavalla väkivaltaisesti, mutta osasivat puolusta itseään. Väkivaltaa he käyttivät jossain määrin piiloisesti esimerkiksi nimittelyn avulla. *Rauhalliset* olivat tilanteissa sivustaseuraajia ja viettivät aikaansa keskenään. He eivät kuitenkaan puolustautuneet eikä heitä mielellään otettu mukaan leikkimielisiin tappeluihin. *Kovikset* taas käyttäytyivät väkivaltaisesti sekä fyysisellä että verbaalisella tasolla. Maskuliinisuudeltaan *rauhalliset* pojat eivät saaneet suosiota fyysisen maskuliinisuuden kautta, mutta he pystyivät vaikuttamaan sosiaaliseen asemaansa eri keinoin, kuten urheilun, ystävällisyyden sekä tietokonepelien kautta. *Kovikset* eivät sijoittuneet sosiaalisessa suosiojärjestelmässä korkealle kovan fyysisen väkivallan vuoksi. (Manninen, 2010, 79-80.)

Mannisen tutkimuksen myötä voidaan todeta, että suosittujen poikien maskuliinisuustyypit tuotti eniten suosiota ja vaikutti näin oppilaan sosiaaliseen asemaan suosiojärjestelmässä positiivisesti. Väkivallan runsas käyttö sijoitti kovikset korkeimpaan asemaan valtahierarkiassa, mutta maskuliinisuustyypit ei korottanut asemaa suosiojärjestelmissä. (Manninen, 2010, 79-80.) Myös Leskelän mukaan aggressiivisesti ja teennäisesti käyttäytyvät pojat sijoittuvat sosiaalisessa asemassa alemmas (Leskelä, 1997, 76-78). Tuloksia pohtiessa on erittäin tärkeää ottaa huomioon suosiojärjestelmän sekä valtahierarkian erot.

3.5 Ryhmäjaot sosiaalisen aseman määrittäjinä

Hierarkkisten suosiojärjestelmien rakentumisen tavat poikien kaverisuhteissa käyvät ilmi Tolosen (2001) tutkimuksessa, jossa poikien kaverisuhteissa näyttäytyi olevan selkeitä maineeseen perustuvia ryhmäjakoja. Pojista muodostuneita ryhmiä nimitettiin *nörteiksi*, *tavallisiksi* ja joidenkin luokan poikien väitettiin olevan *liian koviksia*. Tolosen tutkimuksen mukaan edellä

mainitut ryhmäjaot määrittivät hyvin pitkälti sitä, kuinka paljon tietyn ryhmän edustajien sanomisia kuunneltiin ja miten he näkyivät luokassa. Ennen kaikkea eri ryhmittymillä oli merkitystä siitä näkökulmasta, mitä he edustivat muille pojille, eli kuinka paljon arvostusta toiset oppilaat tietyn ryhmän edustajille antoivat. (Tolonen, 2001, 115-116.)

Tolosen (2001) tutkimuksessa kävi ilmi, että erityisesti erästä *kovisten* ryhmään kuuluvaa oppilasta arvostettiin ja häntä pidettiin sosiaalisessa hierarkiassa korkealla. Kyseinen oppilas, jonka arvostus muiden poikien keskuudessa oli suuri, teki tarkoituksella näkyväksi omaa aikuisuuttaan ja kokemuksiaan elämän eri osa-alueilla. Kovikseksi luokiteltu oppilas korosti tietämystään muun muassa musiikista ja naisista sekä toi ilmi omaa tappelukykyään puheissaan. Monet luokan oppilaat peilasivat tämän kyseisen pojan toimintaa ja tyyliä omaansa, ja erityisesti seitsemännellä luokalla poika oli saanut valtavasti ihailua osakseen. Kovisten ryhmään kuuluva oppilas toimi eräänlaisena miehisyyden peilinä luokan muille pojille ja häntä joko ihailtiin tai paheksuttiin hiljaisesti. (Tolonen, 2001, 118.)

Valta-asemaa tutkittaessa eräs luokan tytöistä kertoi muiden poikien ihailleen ja suorastaan paltoneen koviksiin lukeutuvaa poikaa ja yksi merkittävä syy suureen ihailuun oli se, että kyseinen poika uskalsi sanoa opettajalle takaisin ja uhmata auktoriteettia. Tutkimuksessa ilmennyt mielenkiintoinen seikka liittyi kyseisen oppilaan hierarkkisen korkean aseman muutokseen yhdeksännellä luokalla, jolloin muut oppilaat alkoivat pitää häntä "liian koviksena" ja ylimielisenä. (Tolonen, 2001, 118.) Toiset oppilaat eivät enää myöhemmin pitäneetkään tiettyjä asioita niin suurella arvolla, että ne olisivat mahdollistaneet korkean aseman ja statuksen säilymisen. Tämä havainto vahvistaa Huukin määritelmää suosiojärjestelmien yhteydessä siitä, että järjestelmät rakentuvat tiettyinä hetkinä suosiossa ja arvostuksessa olevien asioiden mukaan eli näin ollen ovat hyvin tilannesidonnaisia ja alttiita muutokselle. (Huuki, 2016a, 10).

Ollikaisen sekä Kulmalaisen tutkimuksissa tyttöjen kohdalla suosittuun eli suosiojärjestelmässä korkealle sijoittuvaan ryhmään kuuluneilla oppilailla oli vallitsevia korkeaan statukseen vaadittavia ominaisuuksia eli pääomaa. Kulmalaisen tutkimuksessa hierarkiassa korkealle sijoituvilla oli valta kontrolloida sosiaalisia suhteita ja ryhmien välisiä rajoja. Lisäksi heillä oli toimivia strategioita, jotka olivat ominaisia kyseiseen ryhmään kuuluville jäsenille. Tästä esimerkkinä toimii Kulmalaisen mukaan valta päättää siitä, ketkä otetaan mukaan sisäpiiriin ja ketkä puolestaan suljetaan ryhmän ulkopuolelle. (Kulmalainen, 2015, 6, 40; Kulmalainen, 2014, 231; Ollikainen, 2011, 469, 471-492.)

Esimerkkitapauksen *tavalliset* tytöt sijoittuivat suosiojärjestelmän hierarkiassa keskelle ja *suosittujen* tavoin heillä ei ollut vahvoja korkeaan statukseen tarvittavia ominaisuuksia tai toimivia strategioita. *Tavallisiin* sijoittuvien ryhmä oli hierarkioista suurin ja jollain tavalla voitiin katsoa sen olevan myös näkymätön. *Ei-suositut* tytöt eivät eronneet *tavalliseen* ryhmään kuuluvista sosioekonomisilta taustoiltaan, mutta heihin suhtauduttiin tutkimuksen mukaan näkyvästi eri tavalla kuin muihin. Suurin erontekijä *ei-suosittujen* ryhmän ja muiden ryhmien välillä oli erotuva pukeutuminen. *Ei-suositut* kohtasivat enemmän kiusaamista tai välinpitämätöntä käytöstä. (Kulmalainen, 2015, 6, 40-42; Ollikainen, 2011, 471-472.). Suosiojärjestelmä voi rakentua myös eri ryhmien sisällä, jossa hierarkia näkyy eri roolien kautta. Vaikka oppilaat kuuluisivatkin esimerkiksi korkean sosiaalisen aseman ryhmään (*suosittuihin*), voi ryhmän sisällä vallita eri suosiojärjestelmä, jossa sosiaalista valtaa käyttää esimerkiksi yksi johtohahmo. (Kulmalainen, 2015, 47-48.)

Myös sukupuolta käytetään ryhmäjakona yleisesti koulussa, mutta se erottautuu useimmiten koulun liikuntatunneilla. Tyttöillä ja pojilla saattaa olla erilliset liikuntatunnit ja opettajat, mutta myös yhteisten liikuntatuntien sisällä jako on näkyvissä jossain määrin. Liikuntatuntien hierarkioita ja ryhmäjakoa on tutkinut muun muassa Berg (2010), jonka kenttätutkimuksen aikana tyttöjen ja poikien välisiä ryhmäjakoa perusteltiin käytäntöjen ja käsitysten jatkuvuutena. Bergin mukaan nämä käytännöt ovat näkyvissä, sillä poikien ajatellaan olevan poikia ja tyttöjen tyttöjä. Naisia pidetään yleisesti miehiä heikompina, sillä *aina on ollut niin*. (Berg, 2010, 114-115, 124.) Sukupuolijakauma on selkeästi näkyvissä vertaisten kesken ryhmien jakautumisessa myös venäläisen tutkimuksen mukaan. Samaa sukupuolta olevien välillä yhteistyö sujuu paremmin kuin eri sukupuolta olevien välillä, joten ryhmät jakautuvat yleisesti sukupuolen mukaan. (Dyachenko, 2003, 102-103.) Myös Käyhkön (2011) mukaan suomalaisella kouluinstituutiolla on yhä edelleen jonkinlainen taipumus ylläpitää sukupuolten välisiä jakoa ja yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Oppilaiden kasvattaminen sukupuolten mukaisesti hierarkioihin ja sosiaalisiin asemiin edesauttaa suosiojärjestelmien muodostumista vertaissuhteissa. (Käyhkö, 2011, 89-90.)

Mannisen tutkimuksessa havaittiin myös etnisen taustan olevan ryhmäjakoihin vaikuttava tekijä ja syy yksi ryhmittymien muodostumiselle. Maskuliinisuudeltaan suositut pojat eivät huolineet maahanmuuttajataustaisia oppilaita mukaan leikkeihin, jotka kokivat syrjintää myös nimityksen kautta. He eivät halunneet näyttää maskuliinisuuttaan esimerkiksi osallistumalla valinnaiseen tekniseen työhön tekstiilityön sijaan, sillä muut suomalaispojat olivat siellä. Manni-

sen tutkimuksessa etniseltä taustaltaan ulkomaalaiset sijoittuivat sosiaalisessa suosiojärjestelmässä alimmaiseksi, vaikka heidän joukossaan oli suosittuja. (Manninen, 2010, 81.) Myös Souton tutkimuksessa on selkeästi näkyvillä kulttuurien välinen eronteko oppilaiden ryhmittymien välillä. Suomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten välillä kamppailtiin koulun fyysisen tilan jakamisesta. Valtataistelu ryhmien välillä oli näkyvää erityisesti suomalaisten ja venäläisten välillä yhdeksännellä luokalla. Poikkeuksen maahanmuuttajataustaisten ja suomalaisten välisiin erontekoihin ja ryhmien välisiin kamppailuihin teki monikulttuurinen kahdeksasluokka, jossa oli totuttu työskentelemään yhdessä. Monikulttuurisuus oli kyseisen tutkimuksen mukaan joko oppilaita yhdistävä tai erottava tekijä riippuen oppilaiden tottumuksesta. Maahanmuuttajataustaisten tuli jollain tavoin kuitenkin todistella omaa ”kunnollisuuttaan” ja ylläpitää sosiaalista asemaansa enemmän vertaisiinsa nähden. (Souto, 2011, 57-105, 167.)

4 Yhteenveto ja pohdinta

Tutkielman kannalta keskeisimpinä käsitteinä tarkastelimme vertaissuhteita osana koulun kenttää, suosiojärjestelmiä sekä sosiaalisen aseman ja maineen käsitteitä. Suosiojärjestelmien yhteydessä sivusimme myös vallan käsitettä, sillä sosiaalisen aseman tavoitteluun kytkeytyvä val-lankäyttö ja vertaissuhteissa tapahtuva kamppailu valta-aseamista nousivat tutkielmamme kan-nalta keskeisiksi.

Tutkimuskysymyksenämme tarkastelimme seuraavaa: **Mitkä tekijät ja oppilaan ominaisuu-det vaikuttavat suosiojärjestelmien rakentumiseen oppilaiden vertaissuhteissa?** Vastauk-set tutkimuskysymykseen ja tämän tutkielman keskeisimmät tulokset osoittavat, että arvostet-tuina pidetyt oppilaan ominaisuudet ja muut suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavat te-kijät muodostuvat sosiaalisessa ympäristössä oppilaiden toimesta. Arvostettuina pidetyt asiat ovat luonteeltaan tilannesidonnaisia ja eri asioita arvostetaan eri aikoina muun muassa ympä-ristöstä riippuen. Keskeisimpinä suosiojärjestelmien rakentumiseen vaikuttavina tekijöinä ai-kaisemmista tutkimuksista esiin nousivat oppilaan sosiaalinen pätevyys ja koulumenestys, ai-kaisemmat sosiaaliset suhteet, sosioekonominen tausta ja harrastukset, ulkonäkö, tyttönä tai poikana toimimisen tapa ja ryhmäjaot sosiaalisen aseman määrittäjinä. Näistä edellä mainituista tekijöistä tutkimusaineistoa pohjautuen aikaisempiin tutkimuksiin nousi esiin eniten, joten ko-kosimme niistä omat alaotsikot pohjaksi tähän tutkielmaan.

Tutkielmamme tavoitteena oli antaa ymmärrystä oppilaiden suosionavoittelusta sekä sen seu-rauksena muodostuvista ryhmäjaosta, jotka puolestaan voisivat auttaa opettajia kiusaamista ehkäisevässä työssä. Koemme, että saimme koottua yhteen aikaisemmista tutkimuksista esille nousseita tekijöitä ja oppilaan ominaisuuksia, joilla on merkitystä suosiojärjestelmien rakentu-miseen lasten vertaisryhmässä. Tulokset tuovat mielestämme ymmärrystä siitä, miten eri oppi-lasryhmät koulussa muodostuvat. Uskomme, että kiusaamista ehkäisevässä työssä tätä tietoa voidaan hyödyntää ottaen huomioon aikaan ja paikkaan sidoksissa olevat suosiota nostattavat tekijät. Esimerkiksi kiusaamistilanteiden selvittämisessä eri ryhmäjaot voidaan ottaa huomioon ehkäisten tulevia tapauksia. Luokanopettajakoulutus ei anna mielestämme tarvittavia työkaluja kiusaamista ehkäisevään työhön ja on ymmärrettävää, että kokemus eri tilanteisiin tulee hank-kia käytännön työn kautta. Tällaisissa tapauksissa myös oppilaantuntemus on ratkaisevassa ase-massa, joka mahdollistuu opettajille varsinaisen luokkatyön alkaessa.

Tutkielman luotettavuutta pohtiessamme kiinnitimme huomiota siihen seikkaan, että löytämämme kirjallisuus ja muu aineisto pohjautui lähinnä yläkouluikäisiin oppilaisiin. Koimme, että tutkimusta koskien alakouluikäisiä oppilaita ei ollut niin helposti saatavilla. Mikäli pätevää ja relevanttia tutkimusta suosiojärjestelmien rakentumisesta alakouluikäisten oppilaiden osalta olisi ollut tarjolla enemmän, tämän kaltaisen tutkimustiedon lisääminen kandidaatintutkielmaamme olisi parantanut luotettavuutta. Ikäkysymyksen lisäksi suurin osa aikaisemmin tehdystä tutkimuksesta pohjautui tyttöjen välisiin vertaissuhteisiin, joten monipuolisempi tutkimus poikien vertaissuhteista olisi ollut myös tässä tutkielmassa luotettavuuden kannalta merkittävä tekijä. Lisäksi muunsukupuolisiin ja heidän sosiaaliseen asemaansa ja sijoittumiseen suosiojärjestelmissä ei juurikaan löytynyt tutkimustietoa. Tutkielman luotettavuuden lisäämiseksi olimme toivoneet relevanttia tutkimustietoa muunsukupuolisten sosiaalisesta asemasta vertaissuhteissa ja oletamme, että tämänkaltaisen tutkimustieto olisi linkittynyt tässä kandidaatintutkielmassa mielenkiintoisella tavalla tyttönä tai poikana toimisen tapa –otsikon alle.

Huolimatta edellä mainituista tutkimuksellisista aukoista, koemme tämän kandidaatintutkielman olevan kokonaisuudessaan laadukas kirjallisuuskatsaus suosiojärjestelmien rakentumisen ilmiöstä yleisellä tasolla peruskoulukontekstissa. Tutkielman luotettavuutta lisää tarkasti ja kriittisesti valikoitu lähdekirjallisuus ja muu aineisto, jota pyrimme valikoimaan siten, että tutkimustieto olisi mahdollisimman tuoretta edustaen mahdollisimman hyvin nykypäivän koulu maailmaa. Myös muutamien kansainvälisten tutkimusten tarkastelu tuo tutkielmaamme lisää luotettavuutta, sillä kansainvälisen tutkimustiedon peilaaminen suomalaiseen tutkimustietoon luo mahdollisuuksia tarkastella suosiojärjestelmien rakentumisen ilmiötä moniulotteisemmin. Tiedostamme, että kansainvälistä tutkimustietoa olisi voinut sisällyttää tutkielmaamme enemmänkin, mutta perustelemme sen vähäisyyden pääasiallisella tavoitteena tarkastella suosiojärjestelmien rakentumista nimenomaan suomalaisessa peruskoulukontekstissa. Myös kandidaatintutkielman rajallinen laajuus pakotti meidät rajaamaan tutkimusaiheemme koskemaan suurimmaksi osaksi suomalaista peruskoulua.

Omat suunnitelmamme tutkimusaiheemme jatkokäsittelyyn liittyvät tavoitteeseen ryhtyä tekemään aiheesta pro gradu –tutkielmaa maisterivaiheen opinnoissamme. Pro gradua tehdessämme tulemme todennäköisesti tutkimaan aihetta alakouluikäisten oppilaiden osalta, joihin pohjautuva tutkimustieto on tällä hetkellä kokemuksiemme mukaan melko vähäistä. Toivoisimme, että tulevaisuudessa suosiojärjestelmien rakentumiseen pohjautuva tutkimustieto käsittelisi enemmän alakouluikäisiä ja poikia ottaen huomioon myös muunsukupuoliset. Näihin haluamme myös itse kiinnittää tulevaisuudessa huomiota.

Oppilaiden henkilökohtaiset kokemukset omasta sosiaalisesta asemastaan vertaissuhteissa voivat olla hyvin herkkä ja arka tutkimusaihe käsitellä, varsinkin niiden oppilaiden osalta, joiden asema vertaisryhmissä ei ole korkea ja muiden silmissä arvostettu. Tämä vuoksi aihetta käsitellessä on erittäin tärkeä pohtia tutkielman ja käytettyjen tutkimusten eettisyyttä. Tutkijat, joiden tutkimuksia olemme käyttäneet tutkielmamme pohjana ovat ottaneet huomioon tutkimuseettiset asiat ja käytännöt esimerkiksi haastattelutilanteissa ja aineiston käytössä. Myös pro gradu tehdessämme tutkimusaiheeseen liittyvät eettisyyskysymykset on otettava tarkasti huomioon ja meidän on pohdittava, kuinka suosiojärjestelmien rakentumista ja oppilaiden sosiaalista asemaa voidaan tutkia hienotunteisesti ja eettisesti siten, että ilmapiiri tutkijoiden ja tutkittavien välillä olisi mahdollisimman luottamuksellinen ja avoin. Myös aineistonkeruumenetelmää tulee pohtia tarkkaan eettisyys- ja luotettavuuskysymyksiin peilaten.

Työskentely kokonaisuudessaan oli antoisaa ja mielekästä meille molemmille ja koemme, että tutkielman tekeminen parityönä mahdollisti tutkielman lopullisen muodon siinä laajuudessaan, mitä se tällä hetkellä on. Työparina olemme tehokas ja hyvin samankaltaiset työskentelytavat omaava pari, joten tutkielman tekeminen oli alusta loppuun saakka selkeää ja määrätietoista, yhteisiä tavoitteita kohti pyrkivää tekemistä. Parityöskentelyn etuna koimme ehdottomasti mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia keskenämme ja yhdessä ideointi tuotti oman kokemuksemme mukaan paljon enemmän tuloksia yksin tekemiseen verrattuna. Yhdessä tekeminen mahdollisti myös vastuualueiden jakamisen, joka mielestämme on avain laadukkaampaan ja monipuoliseen työhön ainakin tämän tutkielman osalta. Toimivana työparina tutkielman tekeminen oli helppoa ja innostavaa, ja koimme myös tutkimusongelmaamme pohjautuvan lähdekirjallisuuden löytämisen suhteellisen helpoksi. Melko runsas aiheeseen pohjautuva tutkimustieto mahdollisti sen, että meillä oli mahdollisuus valikoida useiden tutkimusten joukosta meidän mielestämme parhaimmat osaksi tätä kandidaatintutkielmaa.

Lähteet

- Aaltonen, S. (2011). *Tytöt ja maine*. Teoksessa K. Ojanen, H. Mulari & S. Aaltonen (toim.) Entäs tytöt. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 269-270.
- Berg, P. (2010). *Ryhmärajoja ja hierarkioita: etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta*. Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 22. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos.
- Coie, J. D. (1982). *Dimensions and types of social status: A cross-age perspective*. *Developmental Psychology*, 18 (4), 557-570.
- Duncan, N. (2003). *Girls, Bullying and School Transfer*. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo & M. Heikkinen (toim.) *Gendered and Sexualised Violence in Educational Environments*. Oulu: Oulu University Press, 106-121.
- Dyachenko, T. (2003). *Boys' Violence towards Girls in School Groups in Russia*. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo & M. Heikkinen (toim.) *Gendered and Sexualised Violence in Educational Environments*. Oulu: Oulu University Press, 92-105.
- Harinen, P. & Halme J. (2012). *Hyvä, paha koulu – kouluhyvinvointia hakemassa*. Suomen Unicef: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 56.
- Helén, I. (1994). *Michel Foucault'n valta-analytiikka*.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara P. (2002). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hoikkala, T. & Paju, P. (2013). *Apina pulpetissa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Huuki, T. (2016a). *Pinoa, pusua ja puserrusta: vallan sukupuolistuneet virtaukset lasten leikkissä*. *Sukupuolentutkimus* 29 (2016) : 3, 11-24.
- Huuki, T. (2016b). *Vallan visaiset kaverisuhteet*.
- Huuki, T. (2010). *Koulupoikien statustyö väkivallan ja välittämisen valokiilassa*.
- Huuki, T. (2003). *Popularity, Real Lads and Violence on the Social Field of School*. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo & M. Heikkinen (toim.) *Gendered and Sexualised Violence in Educational Environments*. Oulu: Oulu University Press, 38-56.
- Kalalahti, M., Karvonen, S. & Rahkonen, O. (2011). *Koululaisten sosiaaliset hierarkiat ja kouluyönteisyys*. *Sosiologia* 48 (2011) : 3, 2. artikkeli, 221-237.
- Kiilakoski, T. (2012). *Koulu nuorten näkemänä ja kokemana*.
- Kiuru, N. (2008). *The Role of Adolescents' Peer Groups in the School Context*.
- Kulmalainen, T. (2015). *Tyttöjen kaverisuosio. Etnografinen tutkimus yläkoulun epävirallisista järjestyksistä*. Jyväskylä. Itä-Suomen yliopisto.

- Kulmalainen, T. (2014). *Symbolinen väkivalta virallisen ja epävirallisen koulun rakenteissa. Etnografinen analyysi sosiaalisesta kiusaamisesta ja tyttöjen kaverisuosiosta yläkoulussa.* Sosiologia 3/2014.
- Käyhkö, M. (2011). *Koulu tyttötutkimuksen kenttänä.* Teoksessa K. Ojanen, H. Mulari & S. Aaltonen (toim.) *Entäs tytöt.* Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 89-90.
- Leskelä, K. (1997). *Sukupuoli ja valta koululuokan oppilassuhteiden määrittäjänä.*
- Manninen, S. (2010). *”Iso, vahva, rohkee – kaikenlaista”.* *Maskuliinisuudet, poikien valta-hierarkiat ja väkivalta koulussa.* Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Ollikainen, T. (2011). *Suosipeli yläkoulun informaalin kulttuurin kentällä: Tyttöjen kamppailua mukaanpääsystä.* *Kasvatus : Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, 42(5), 468-479.
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96.*
- Paju, P. (2016). *Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana.* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 108. Tiede.
- Read, R. (2011). *Britney, Beyoncé, and me – primary school girls' role models and constructions of the 'popular' girl.*
- Saarikoski, H. (2001). *Mistä on huonot tytöt tehty?* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Salminen, A. (2011). *Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsaustyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin.* Vaasa: Vaasan Yliopisto.
- Salmivalli, C. (2010). *Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja.* Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys.* Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmivalli, C. (1999). *Koulukiusaaminen ryhmäilmionä.* Tampere: Gaudeamus.
- Souto, A.-M. (2011). *Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista.* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 110.
- Suhonen, S. (2014). *Sukupuolen määrittelyn käytännöt ja itsenään elämisen mahdollisuudet.* Teoksessa S. Gissler, M. Kekkonen, P. Känkänen, P. Muranen & M. Wrede-Jäntti (toim.) *NUORUUS TOISIN SANOEN. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014.* Tampere: Juvenes Print, 178-186.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2018). *Kouluterveyskysely 2017.* Lainattu 11.4.2018, saatavilla: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk4/summary_perustulokset

- Titkova, V., Ivaniushina V. & Alexandrov D. (2013). *Sosiometric popularity in a school context*.
- Tolonen, T. (2001). *Nuorten kulttuurit koulussa: ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset*. Helsinki: Gaudeamus.
- Wrong, D. H. (1979). *POWER. Its Forms, Bases and Uses*. Oxford: Basil Blackwell Publisher.